

XXI a. moters misija

Žodis „misija“ akimirksniu primena filmų seriją „Neįmanoma misija“, kur Tomas Cruise’as keliskart „gelbėjo pasaulį“. Šis straipsnis taip pat apie pasaulio gelbėjimą ir apie iš pirmo žvilgsnio neįmanomą misiją. Tik Tomas Cruise’as čia niekuo dėtas. Panašu, kad tikrosios XXI a. žvaigždės vaidmuo teks Moteriai.

Jolita Zykutė

Kokia apskritai yra moters misija? Kad ir kaip gudrautume prieš save ar kitus, visgi esmių esmė per visus amžius išlieka ta pati – pagrindinė moters paskirtis Žemėje yra duoti gyvybę. Tai reiškia ne tik fizinį veiksma – išnešioti ir pagimdyti kūdikį, bet duoti gyvybę plačiausia šio žodžio prasme – kurti jaukumą, pildyti erdvę, rūpintis ir globoti, puoselėti žmones ir idėjas, „maitinti“ juos savo energija ir dėmesiu. Čia prisimenu vieno iš garsiausių psichologijos autorių Eriko Ericsono eksperimentą, atliktą su berniukais ir mergaitėmis: vaikams davė žaislų ir paprašė su jais sukurti siužetą įdomiam filmui. Apibendrinus rezultatus paaiškėjo, kad mergaitės žaidė su vidine erdve: iš trinkelių statė uždaras teritorijas, namus, kuriuose vyko ramus šeimos gyvenimas, o berniukus domino išorinė erdvė: jie statė bokštus, kartais juos griovė ir ardė (!), veikė kažką dinamiško. Erikas Ericsonas, įvairiai interpretavęs gautus rezultatus, galiausiai pripažino, kad moters vidinė erdvė ir yra jos esmė, o vyro siekis išsiveržti už savo paties ribų – specifinis jo esybės bruožas. Tuo pasakoma viskas: vyrų ir moterų, apskritai visos žmonijos, raidos alfa ir omega – moteris kuria, gyvena gyvenimą, o vyras veržliai juda pirmyn. Tai yra mūsų prigimtis, kad ir kaip maskuotumės, nuo savęs nepabėgsime.

Pabėgimas nuo savęs

O pabėgti visgi bandėme. Jei atsigręšime atgal į praeitį, pamatysime ilgą ir skaudžią moters ir moteriškumo nuvertinimo istoriją. Iš pradžių tai padarė vyrai. Pavyzdžių pateikti galima daug, užteks vieno absurdo: dar XX a. 8-ajame dešimtmetyje buvo atliekami tyrimai, norint įrodyti, kad menstruacijos trukdo moteriai siekti aukštesnių akademinų rezultatų. Ilgą laiką girdėjusios, jog jos yra prastesnės nei vyrai, savąjį mo-

teriškumą nuvertino ir pačios moterys – gavusios teisę laisvai reikštis socialiniame gyvenime ir nusprendusios tapti „geresnės nei jie“, moterys naujai atsivėrusioje teritorijoje įsitvirtinti bandė vyriškais būdais – agresija ir karingumu. Taip socialinę laisvę ir pripažinimą atradusios moterys pradėjo šarvoti moteriškumą. Kai kas ir palaidojo. Prie kapo duobės vieni pirmųjų pravirko vyrai – jie nori moteriškų moterų, nes visuomenėje gautas agresyvaus elgesio pamokas jos perkelia į šeimos santykius. Ilgą laiką prievartavusios save elgtis pagal svetimus veiklos modelius moterys pačios vis dažniau supranta, kad kažkas ne taip – spaudžia tas vyriškas „kostiumas“, nors dėvėti jį ir išmoko. Laimingų žmonių nepadaugėjo. Triumfuoja konkurencija, kaltinimai vieni kitiems ir sau, lyčių skirtumai nyksta. O juk lytis – viena esminių žmogaus identiteto dalių. Mano močiutė pasakytų trumpai: „Atėjo sodoma ir gomora“, o jei patikėtume Šekspyro žodžiais, jog „visas gyvenimas – žaidimas“, tai panašu, kad žmonija prisižaidė.

Kas išgelbės pasaulį?

Ar šiuolaikinį pasaulį sukrėtusi krizė nebus kaip tik ta mama, kuri sudrausmins visus užsižaidusius berniukus ir mergaites, sudėstys viską į vietas ir atstatys jau kadaise prarastą harmoniją? Krūptelėjote nuo tokio palyginimo? Pažvelkime giliau. Kaip teigia amerikietė verslo konsultantė ir asmeninio ugdymo trenerė Blanca L. Vergara, iki šiol gyvenome pagal taisykles, kurios neatitinka tikrovės: tikėjome savo nepriklausomybe (prašyti pagalbos – silpnumo ženklas), linijiniu mąstymu (kuo daugiau dirbsi ir mokysies, tuo daugiau laimės ir pasitenkinimo patirsi; daugiau ir greičiau yra geriau), amžina varžybų teorija, kuri skelbia, jog yra laimėtojai ir pralaimėjusieji. Atėjo metas suvokti tikruosius dėsnius – esame priklausomi vieni nuo kitų, pasaulis iš prigimties labiau chaotiškas nei stabilus. Tvarka – tik laikinas modelis, todėl būtinas lankstumas. Gyvenimas – ne varžybos dėl prizų, o veikiau žaidimas dėl ma-

lonumo. Asmeninio ugdymo trenerės nuomone, moteris dėl savo gebėjimo naudotis ir vertinti intuiciją, laisvės improvizuoti, mokėjimo skatinti kitus, suprasti ir plėtoti asmeninius ryšius yra tikroji šių laikų lyderė. Niujorko verslo širdyje, City rajone (kuris, daugelio teigimu, yra vienas pagrindinių pasaulinės finansų krizės kaltininkų), aukščiausio lygio verslininkus konsultuojanti psichologė Julia Noakes reziumuoja: „Finansų pasaulio problema ta, kad čia pernelyg daug veržlaus individualizmo ir nepakankamai moteriškumo.“

Moters vieta šiandienos ekonomikoje

Neatsitiktinai Islandijoje dviejų iš keturių krachą patyrusių bankų naujomis vadovėmis paskirtos moterys. Mažiausiai krizės paveiktas Didžiosios Britanijos bankas – tai „Lloyds TSB“, kuriame jau seniai aktyviai propaguojama praktika į aukštas valdančiąsias pozicijas skirti moteris vadoves. „Kokios jos moterys? – ironiškai prataras ne vienas. – Karjeristės. Barakudos.“ „Barakudomis“ aukštus karjeros postus užėmusias moteris apibūdina ir pasaulyje vieno lyderiaujančių žurnalų apie verslą „Fortune“ žurnalistė Patricia Sellers, atsakinga už kasmet sudaromą 50 įtakingiausių moterų sąrašą. Tačiau ji „barakudomis“ vadina moteris, kurios versle dalyvavo 9-ajame ir 10-ajame praėjusio amžiaus dešimtmečiuose. Pasak jos, XXI a. moters vadovės įvaizdis labai pasikeitė: „Na, ne moteriška ar minkšta, tiesiog „gerai nugludinta. Įvykusios evoliucijos rezultatas – tai, kad valdanti moteris gali būti labai, labai... normali.“

Prieš metus dvi britės Avivah Wittenberg-Cox ir Alison Maitland pristatė revoliucingą knygą „Kodėl moterys reiškia verslą?“ (angl. „Why women mean business?“), kuria bando pakeisti požiūrį į moters vietą ekonomikoje, nes iliuziniame stereotipų pasaulyje

Moteris kuria, gyvena gyvenimą, o vyras veržliai juda pirmyn. Tai yra mūsų prigimtis, o nuo savęs nepabėgsi.

tebegyvena didžioji dauguma visuomenės. Tikrovėje situacija tokia: JAV 80 proc. sprendimų dėl pirkiniių priima moterys, Japonijoje, kokį automobilį pirkti, sprendžia 2/3 moterų, todėl kompanijos, kurdamos dizainą ar reklamą, vis dažniau susipranta į savo komandą įtraukti moteris – kaip kitaip pažinti savo vartotojų grupę? Taip pat nustatyta, kad jei kompanijos valdyboje yra daugiau nei trys moterys, įmonės investicijos „uždirba“ 80 proc. daugiau. Dirbančios motinos dažnai diskriminuojamos dėl atlygio už darbą, tačiau pagal tyrimus jos savo darbus atlieka netgi geriau už vaikų neturinčiąsias. Be to, šalyse, kuriose vaikus auginančioms moterims sudaromos sąlygos siekti karjeros, gimstamumas didėja, o ne mažėja (skirtingai nei galėtumėte įtarti!).

Išeitis – tavyje

Tik dabar nepradėkime dar vieno beprasmišio „raudonų ir baltų rožių karo“, t. y. kad vyrai kalti dėl finansinio krachto, ištikusio visą pasaulį, todėl eikite lauk, moterys yra geresnės, vadovaus

jos. Tai būtų dar vienas moters bandymas elgtis pagal vyriško elgesio modelį. Gyvenimas bus bespalvis ir beskonis, jei jame regėsime vienos lyties demagogiją. Nesvarbu, kas sėdės Olimpe, – Jis ar Ji. Pusiausvyrai reikalingi du, skirtingi, bet gerbiantys vienas kito skirtumus. Suvokti šitą tiesą nepadės jokie įstatymai, draudimai ar leidimai. Visa ko esmė – žmogaus savimonė, kaip vyras ir moteris mato save bei vienas kitą. Grįžome prie Delfų orakulo šventykloje iškalto užrašo „Pažink save“, kuris psichologinėje literatūroje taip dažnai cituojamas, kad galėtų pavirsti į dulkes dėl nusidėvėjimo. Asmeninio gyvenimo kompetencijų ugdymo mokyklos moterims „Moters studija“ vadovė Eglė Kvedaravičiūtė teigia: „Intuityviai kiekviena moteris jaučia joje slypinčią jėgą, tačiau bijo tai realizuoti, įgyvendinti. Taip sukuriamas begalinis vidinis konfliktas. Moteriai reikia truputį padėti atskleisti joje esančią galią, paskui ji tarsi srautas, upė paima ir pati neša, veda tave.“

Dar viena antikos laikų frazė „Vergė užaugins vergą“ paliudys kitą amžiną tiesą: nuo to, kaip moteris suvoks save, pasikeis ne tik ji, – tokios vertybės bus skiepijamos vaikams. Tai nereiškia, kad ji kažkaip deklaruos ir aiškins savo pasaulio matymą. Tiesiog jos buvimas kitokia keis aplinkinius. Ir patį pasaulį.

P. S.

Kai užbaigiu straipsnį, gatvėje sutiktos pažįstamos paklausiu, kokia, jos nuomone, XXI a. moters misija. Ji pagalvoja ir iškilmingai patylėjusi lakoniškai pareiškia: „Na, tai susiję su visu pasauliu.“ Po poros minučių sutiktas bičiulis į šį klausimą atsako plačiau: „Perimti kai kurias teises iš vyrų, tačiau netapti vyru, o išlikti moteriškai, nes kam man dar vienas vyras namuose?“ Po tokio improvizuoto nuomonės tyrimo galiu reziumuoti: mintys apie XXI a. moters misiją nėra tuščia teorija. Jos jau sklاندore. O dabar skrenda tiesiai į Jus. ■